

Ter Plekke

21 Juni 2025

Lissabon: Dokter José Tomás de Sousa Martins

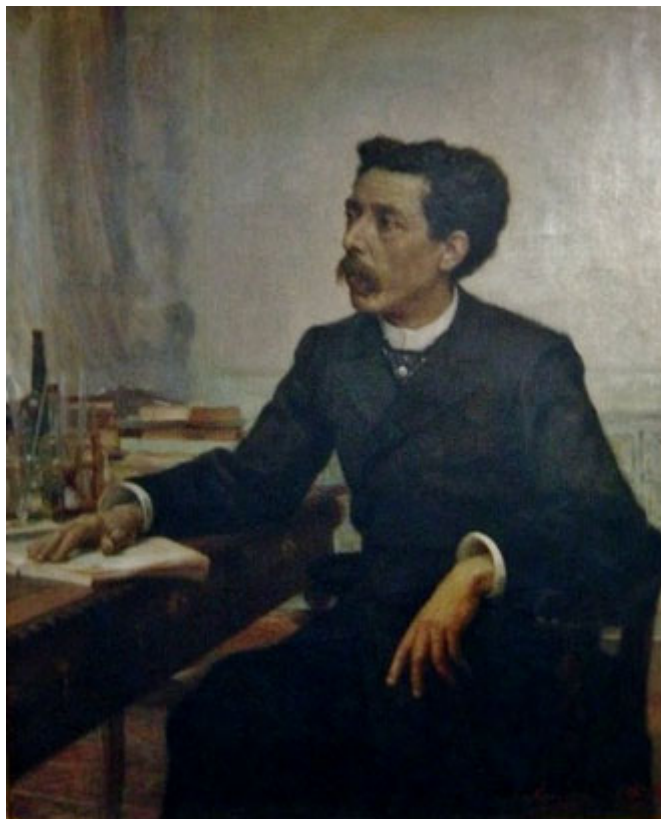
Plaats: Campo dos Mártires da Pátria, Lissabon

Hoe kom je daar: bus 730.

Kosten: geen

Er zijn veel beroemde dokters in onze geschiedenis. Zo zijn er de dokters wier namen aan een ziekte zijn verbonden. Denk aan Gilles de la Tourette, Cushing, Alzheimer, Parkinson, Dupuytren. Of dokters die verbonden zijn met een specifieke medische handeling, zoals de Babinski reflex, of een bepaald symptoom, zoals Cullen of Trousseau. O ja, er zijn ook dokters die als schrijver beroemd zijn geworden: Tsjechov, Vestdijk, Van Eeden, Slauerhoff, om er maar enkele te noemen. Er is een wikisagepagina met beroemde dokters. Het is een bonte en vrij willekeurige verzameling van dokters, waarvan een groot aantal valt onder de bovenstaande voorbeelden. Wat opvalt is dat geen van die dokters beroemd geworden zijn door hun grote klinische capaciteiten, inclusief het fatsoenlijk omgaan met patiënten. Wat we wel weten is dat sommige dokters juist vanwege het gebrek aan dat laatste weer zijn afgevoerd van de lijst. Zo zijn Friedrich Wegener (ziekte van Wegener) en Hans Reiter (ziekte van Reiter) van de lijst afgevoerd vanwege hun Nazisympathieën. De ziekten zijn hernoemd.

Maar er zijn toch beroemde dokters die beroemd zijn vanwege de manier hoe ze met hun patiënten omgingen. Daarvoor moeten we in Lissabon naar Campo dos Mártires da Pátria. Daar staat het beeld van dokter José Tomás de Sousa Martins.

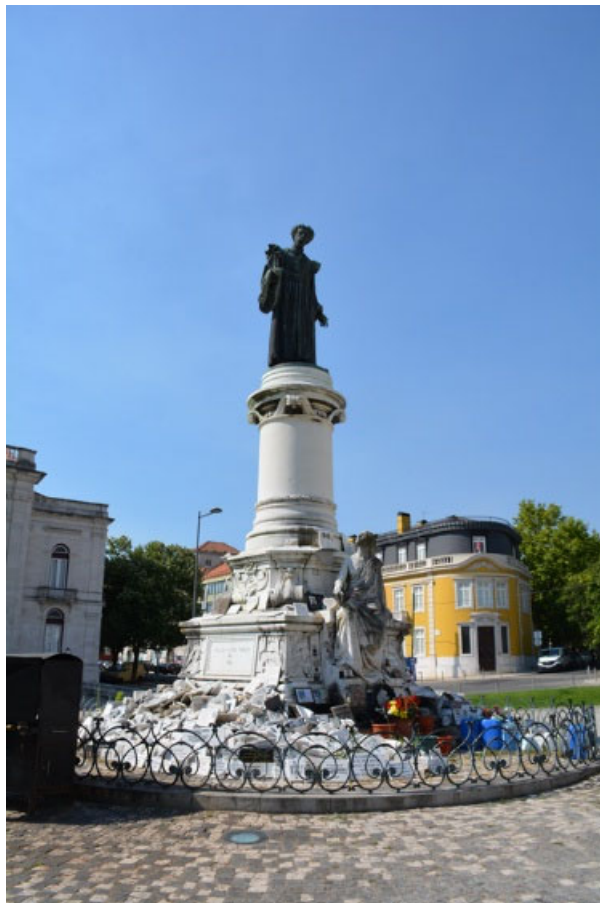

Hij leefde van 1843 - 1897. Hij heeft een wikipediapagina in het Nederlands. Daarop lezen we:

Hij was arts en hoogleraar aan de Medisch-Chirurgische School van Lissabon, de voorloper van de Faculteit Medische Wetenschappen van de Universiteit NOVA in Lissabon. Hij studeerde farmacie en geneeskunde en werkte in Lissabon, vooral voor de arme bevolking. Zijn bijzondere interesse was de strijd tegen de tuberculose. Door zijn loopbaan en zijn keuze om vooral voor de arme bevolking van Lissabon te werken werd een imago gecreëerd van een heilige, die tot op heden merkbaar is.

De toen onbehandelbare tuberculose was zijn levenswerk. Zo zorgde hij dat er in Noord Oost Portugal een sanatorium werd gebouwd, Sanatório Dr. Sousa Martins. Het is treurig dat Sousa Martins zelf tuberculose kreeg. Zo erg, dat hij op 18 augustus 1897 een eind aan zijn leven maakte.

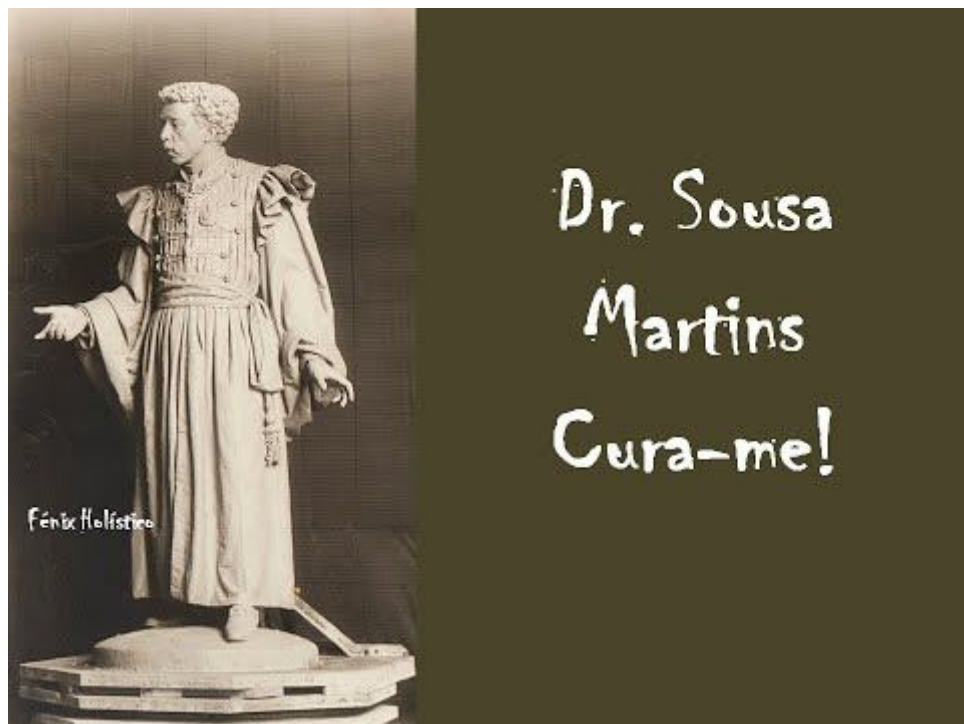
Nu staan we nu stil bij zijn standbeeld uit 1904.

Het beeld staat vlak bij de medische faculteit waar hij hoogleraar was.

Hij is natuurlijk menslievend afgebeeld, hier te zien op een kaartje met een wens.

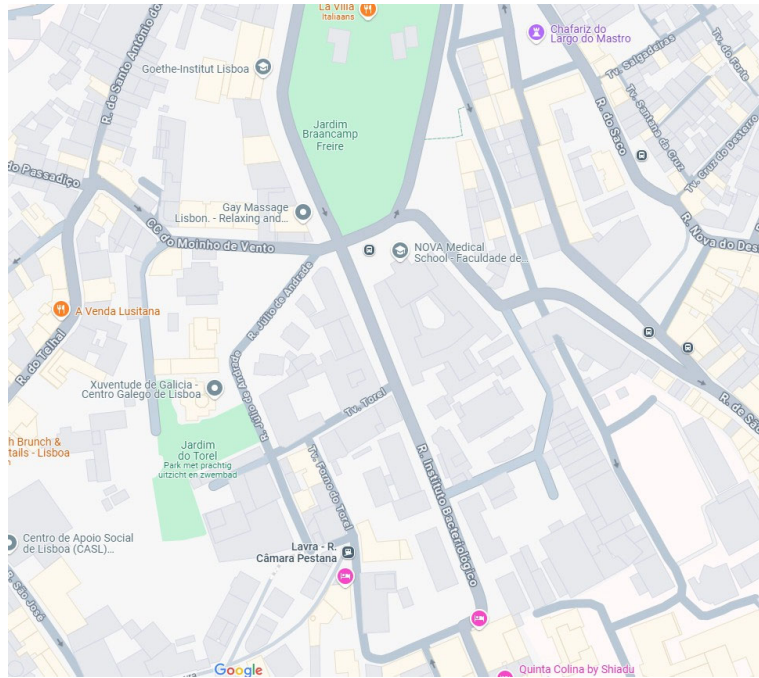
Toch is dát eigenlijk niet hetgeen dat het oog herhaaldelijk trekt. Rondom het beeld zijn namelijk allemaal stenen gelegd, vaak van marmer, met daarop wensen en dankbetuigingen. Tientallen, ik denk zelfs honderden wensen en dankbetuigingen van patiënten, de een bovenop de ander.

Het zijn ex voto's, in vele religies een bekend verschijnsel. Maar dat is nog niet het bijzonderste. Deze goede dokter is op moment van schrijven 128 jaar geleden gestorven... En er liggen ook vele dankbetuigingen die nog geen jaar oud zijn. Dokter Sousa Martins is een heilige geworden. Op zijn geboorte en sterfdatum wordt zijn graf en dit standbeeld door honderden mensen bezocht, zodat een permanente aanwas van ex voto's tot in de eeuwigheid is gegarandeerd. Ik vraag me af of er iemand is die het een beetje ordent... Zo te zien niet.

Voor zover ik weet is dokter Sousa Martins nog niet tot de romanliteratuur doorgedrongen. Wellicht is *De dokter van San Michele* van Axel Munthe de roman die de heilige dokter het dichtst benaderd. Of dr. Samuel Pozzi, de eerste gynaecoloog, die door Julian Barnes is beschreven in *De man in de rode mantel*. En dan is er nog de dokter uit een verhaal van Richard Selzer. Zijn dorpsgenoten vinden hem heilig, maar hij is een bedrieger..... Imposter, zo heet het verhaal. Dokter Sousa Martins was zeker geen bedrieger, maar een heilige? Dat is toch ook wat te ver gezocht.

Nu je hier toch bent is het de moeite waard om de R. Julio de Andrade in te lopen, de weg te volgen en dan de Jardim do Torel te bezoeken.

Lissabon kent een aantal plekken met een mooi uitzicht, Miradores. De Jardim do Torel is een prachtig aangelegd park met uitzicht over de benedenstad.

Ook een fijne plek om even uit te rusten. Verlaat het park weer zoals je binnen kwam en loop verder in de R. Julio de Andrade. Ga de eerste links en vervolgens rechts en je komt bij één van de drie kabeltrammetjes, de Elevador do Lavra, van Lissabon om af te dalen naar de benedenstad.

